

## POSTANOWIENIE

Dnia 15 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania J. K.  
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku  
z udziałem P. sp. z o.o. spółki komandytowej w S.  
o wysokość podstawy wymiaru składek,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń  
Społecznych w dniu 15 października 2024 r.,  
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku  
z dnia 14 grudnia 2023 r., sygn. akt III AUa 1114/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującego się  
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów  
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, wraz z  
odsetkami z art. 98 § 1<sup>1</sup> Kodeksu postępowania cywilnego.**

## UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 14 grudnia 2023 r. oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku, od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 22 kwietnia 2022 r., zmieniającego zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku z 23 kwietnia 2020 r. i stwierdzającego, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia

społeczne i zdrowotne J. K., podlegającego ubezpieczeniom jako pracownika u płatnika składek P. sp. z o.o. sp. k. w S., w okresie od 1 lutego 2017 r. do 31 grudnia 2018 r., jest liczona od podstawy wynagrodzenia z umowy o pracę, to jest od kwoty 5.600 zł brutto.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej organ rentowy, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, w podstawach skargi podniósł zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie: art. 18 ust. 1 i 2, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 81 ust. 1, 5 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej, finansowanych ze środków publicznych, art. 78 § 1 k.p., art. 58 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że w okresie od 2017 r. do 31 grudnia 2018 r. kwota ustalona w wysokości 4.210,18 zł może stanowić podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne za J. K. z tytułu umowy o pracę u płatnika składek P. sp. z o.o. sp.k. Skarżący wskazał również na naruszenie przepisów postępowania mający istotny wpływ na wynik sprawy, to jest: art. 227 k.p.c. przez nierozważenie wszystkich zarzutów podniesionych przez stronę pozwaną, dotyczących faktu siatki wynagrodzeń obowiązującej u płatnika składek (kwoty wynagrodzeń wypłacanych pracownikom), a także nierozważeniu takich okoliczności, że płatnik przed podpisaniem umowy o pracę z J. K., jak i podczas nieobecności ubezpieczonego, nie stworzył tożsamego stanowiska pracy, co przemawia za brakiem potrzeby zgłoszenia do ubezpieczenia ze wskazaną podstawą wymiaru składek w kwocie 5.600 zł, miało to umożliwić uzyskanie jak najkorzystniejszych świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu; art. 233 § 1 k.p.c. polegające na dowolnej, a nie swobodnej, błędnej ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego, w sposób sprzeczny z zasadami logiki oraz doświadczenia życiowego, co miało wpływ na wynik sprawy, przez pominięcie okoliczności, iż kwestionowane i sporne w sprawie złożone przez płatnika składek imienne raporty miesięczne ZUS RCA za J. K. z wysoką podstawą wymiaru składek zostały złożone ze świadomości rychłego rozpoczęcia korzystania z zasiłku chorobowego, a więc w sposób jednoznaczny w celu uzyskania wyższej kwoty świadczenia zasiłkowego, co świadczy o swego

rodzaju jednoznacznym instrumentalizmie traktowania przez wnioskodawcę systemu ubezpieczeń społecznych, w kontekście proporcji i rozmiaru partycypowania w stosunku do uzyskiwanych z niego świadczeń; art. 316 § 1 k.p.c. przez nieuwzględnienie stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy, który to wskazywał, że zgromadzone w sprawie dowody jednoznacznie przemawiają za twierdzeniem, iż ustalona w umowie o pracę podstawa wymiaru składek w kwocie 5.600 zł miała umożliwić uzyskanie jak najkorzystniejszych świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu.

Wobec przedstawionych zarzutów organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania J. K. od zaskarżonej decyzji organu rentowego ewentualnie wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy wskazał na jej oczywistą zasadność. Podkreślił, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych może kwestionować wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzające do obejścia prawa. Ustalenie w umowie o pracę wysokiego wynagrodzenia za pracę lub jego podwyższenie aneksem do umowy o pracę może być w konkretnych sytuacjach uznane za nieważne jako dokonane z naruszeniem zasad współżycia społecznego, polegając na świadomym osiągnięciu nieuzasadnionych korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu. Według skarżącego, z materiału dowodowego sprawy wynika, że osoba działająca w imieniu komplementariusza (reprezentująca spółkę i prowadząca sprawy spółki) miała pełną świadomość o sytuacji ekonomiczno-majątkowej, o problemach finansowych i zaprzestaniu regulowania zobowiązań (w tym podatkowych, składowych), a zatem o niewypłacalności spółki. Również sam J. K., będący prokurentem samoistnym wspólnika spółki (samodzielnie

reprezentował wspólnika przy jego czynnościach), miał pełną wiedzę i świadomość o fatalnej sytuacji majątkowo-ekonomicznej spółki. Mimo to strony świadomie podpisały umowę o pracę, w której umówiły się na wysokie wynagrodzenie. Według skarżącego, działania płatnika były nie tylko niecelowe z punktu widzenia dalszego funkcjonowania spółki, ale także stanowiły działanie na szkodę jej wierzycieli. Okoliczności te podważają wiarygodność wynagrodzenia w kwocie 5.600 zł umówionego pomiędzy J. K. a P. sp. z o.o. sp.k., a tym samym prawidłowość wykazanej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną ubezpieczony wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania albo o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek skarżącego nie uzasadniał przyjęcia skargi kasacyjnej celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 3 lipca 2024 r., III USK 341/23, LEX nr 3732406). W konsekwencji tego, w art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wywodu prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi

kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c.). Skarga jest oczywiście uzasadniona wówczas, gdy zaskarżone nią orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś takie naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (postanowienia Sądu Najwyższego z: 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 494; 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; 7 lutego 2024 r., II USK 490/22, LEX nr 3668542) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy jest ono z góry widoczne dla każdego prawnika, bez potrzeby głębszej analizy prawniczej, gdy jest zupełnie pewne i nie może ulegać żadnej wątpliwości, gdy podniesione zarzuty naruszenia wskazanych przepisów są zasadne *prima facie*, bez dokonywania głębszej analizy tekstu tych przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z: 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538; 24 stycznia 2024 r., I USK 152/23, LEX nr 3658508). Powołanie się przez skarżącego na przesłankę z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej na pierwszy rzut oka, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną (postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777; 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695; 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638; 7 lutego 2024 r., II USK 124/23, LEX nr 3669686).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek organu rentowego o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Wniosek o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżący

wywiódł z subiektywnej oceny dowodów prowadzącej do stwierdzenia, że wynagrodzenie uzgodnione przez strony w umowie o pracę jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, co skutkowało naruszeniem przez Sąd drugiej instancji prawa materialnego, tj. art. 18 ust. 1 i 2, art. 20 ust. 1 w związku z art. 86 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ust. 1, 5 i 6 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej, finansowanych ze środków publicznych.

Twierdzenie to stanowi jednak niedopuszczalną w postępowaniu kasacyjnym próbę podważenia przeprowadzonej przez Sąd Apelacyjny oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz dokonanych na tej podstawie ustaleń faktycznych. Wymaga bowiem podkreślenia, że w myśl art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, a zgodnie z art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu musiałby uwzględnić owe ustalenia przy rozpatrywaniu podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego. Ponadto pod pretekstem kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów.

Z ustaleń poczynionych w rozpoznawanej sprawie wynika zaś jednoznacznie, że ubezpieczony w spornym okresie wykonywał pracę na rzecz płatnika składek, a wysokość otrzymywanego przez niego wynagrodzenia odpowiadała rodzajowi wykonywanej przez niego pracy i nie była rażąco wygórowana. W ocenie Sądu Apelacyjnego odwołujący się udowodnił, że wykonywał pracę na rzecz Spółki w umówionym wymiarze i rodzajowo powierzoną w umowie o pracę, zaś przyjęta kwota 5.600 zł brutto miesięcznie stanowiła wynagrodzenie godziwe, odpowiadające rodzajowi wykonywanej przez niego pracy, świadczonej na stanowisku kierowniczym. Ubezpieczony bowiem tworzył w Polsce spółkę dla właściciela mieszkającego poza granicami kraju, był odpowiedzialny za zorganizowanie przedsiębiorstwa oraz miejsca pracy dla pracowników, był przez pracowników określany mianem przełożonego. Arbitralnie przyjęta przez organ rentowy kwota minimalnego wynagrodzenia (2.000 zł – w 2017 r.) jako odpowiednia

za pracę była rażąco niską dla pracownika zatrudnionego na takim stanowisku jak ubezpieczony. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie było także podstaw, aby uznać, że podwyższenie odwołującemu wynagrodzenia za pracę w nowej umowie o pracę z 31 stycznia 2017 r. miało na celu uzyskanie wyłącznie wyższego świadczenia z ubezpieczenia społecznego w związku z chorobą. Okres niezdolności odwołującego do pracy w kwietniu i maju 2017 roku nie był długotrwały, a poza tymi okresami niezdolności do pracy, odwołujący wykonywał różne czynności na rzecz Spółki, zatem argumentacja dotycząca chęci wyłudzenia świadczeń z ubezpieczenia chorobowego była nieuzasadniona. Pozwany nie zdołał skutecznie zakwestionować wiarygodności dowodów zgłoszonych przez odwołującego i nie przedłożył też dowodów, które mogłyby świadczyć o zamierzonym działaniu odwołującego, ukierunkowanym wyłącznie na uzyskanie wyższego świadczenia z ubezpieczenia społecznego, bez zaistnienia jakichkolwiek racjonalnych, ekonomicznych i kadrowych przyczyn, które mogłyby uzasadniać przyznanie mu wynagrodzenia za pracę w kwocie 5.600 zł brutto miesięcznie.

W judykaturze przyjmuje się, iż alimentacyjny charakter świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz zasada solidaryzmu ubezpieczonych, na której oparty jest system ubezpieczeń społecznych, wymagają, żeby płaca – stanowiąca podstawę wymiaru składki – nie była ustalana ponad granicę płacy słusznej, sprawiedliwej i zapewniającej godziwe utrzymanie oraz żeby rażąco nie przewyższała wkładu pracy, a w konsekwencji, żeby składka nie przekładała się na świadczenie w kwocie nienależnej (uchwała Sądy Najwyższego z 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, OSNP 2005 nr 21, poz. 338 z glosą D. E. Lach, Wysokość wynagrodzenia jako podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe. Glosa do uchwały SN z dnia 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, Gdańskie Studia Prawnicze - Przegląd Orzecznictwa 2006, nr 2, s. 163).

Sąd Najwyższy zwrócił też uwagę, że choć przepisy prawa ubezpieczeń społecznych w swej warstwie literalnej odnoszą wysokość składek do wypłaconego wynagrodzenia, to w rzeczywistości odwołują się do takiego przełożenia pracy i uzyskanego za nią wynagrodzenia na składkę, które pozostaje w harmonii z poczuciem sprawiedliwości w korzystaniu ze świadczeń z ubezpieczenia, udzielanych z zasobów ogólnospołecznych. Dlatego też ustalenie zbyt wysokiego

wynagrodzenia za pracę może być, w konkretnych okolicznościach, uznane za nieważne jako dokonane z naruszeniem zasad współżycia społecznego, polegającym na świadomym osiągnięciu nieuzasadnionych korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu.

Godziwość wynagrodzenia będąca jedną z zasad prawa pracy (art. 13 k.p.) w prawie ubezpieczeń społecznych zyskuje dodatkową wartość, na gruncie systemu ubezpieczeń istnieje bowiem silna potrzeba działania w granicach prawa wyznaczonych przez wymagający ochrony interes publiczny oraz zasadę solidarności ubezpieczonych. Godziwość wynagrodzenia odnosi się tu nie tylko do potrzeb pracownika, ale również do świadomości społecznej oraz ogólnej sytuacji ekonomicznej. Oznacza to, że nadmiernemu uprzywilejowaniu płacowemu pracownika, które w prawie pracy mieściłoby się w ramach art. 353<sup>1</sup> k.c., w prawie ubezpieczeń społecznych można już przypisać – w okolicznościach konkretnego wypadku – zamiar nadużycia świadczeń z tego ubezpieczenia (uchwała Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, OSNP 2005 nr 21, poz. 338; wyrok Sądu Najwyższego z 1 czerwca 2017 r., I UK 253/16, LEX nr 2342187; postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 czerwca 2021 r., I USK 205/21, LEX nr 3302504; 24 kwietnia 2024 r., II USK 128/23, LEX nr 3724583). Chodzi też o to, aby wynagrodzenie rażąco nie przewyższało wkładu pracy, a składka nie przekładała się na świadczenie co do wysokości nienależne. W szczególności odnosi się to do wysokości świadczeń z ubezpieczenia chorobowego, które nie są pochodną wkładu finansowego pracownika w system ubezpieczenia chorobowego, ale rekompensują wynagrodzenie za pracę utracone przez pracownika wskutek niezdolności do pracy z powodu choroby (wyroki Sądu Najwyższego z: 18 marca 2015 r., I UK 223/14, OSNP 2017 nr 1, poz. 9; 4 marca 2021 r., II USKP 24/21, LEX nr 3158137).

Cel zawarcia umowy o pracę w postaci osiągnięcia świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczny z ustawą, ale nie może to oznaczać akceptacji dla nagannych i nieobojętnych społecznie zachowań oraz korzystania ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych, przy zawarciu umowy o pracę na krótki okres przed zajściem zdarzenia rodzącego uprawnienie do świadczenia i ustaleniu wysokiego wynagrodzenia w celu uzyskania świadczeń obliczonych od tej

podstawy. Taka umowa o pracę jest nieważna w części ustalającej wygórowane, nieusprawiedliwione rzeczywistymi warunkami świadczenia pracy wynagrodzenie jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (wyroki Sądu Najwyższego z: 9 sierpnia 2005 r., III UK 89/05, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 192; 18 października 2005 r., II UK 43/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 251; postanowienie Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2024 r., II USK 128/23, LEX nr 3724583).

Z przedstawionego orzecznictwa wynika zatem, że do naruszenia zasad współżycia społecznego w postaci świadomego zamiaru osiągania korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu, a więc do nadużycia świadczeń z ubezpieczania społecznego w związku z przyjętą wysokością wynagrodzenia w umowie o pracę dochodzi, gdy zostaną spełnione dwie przesłanki, a mianowicie, gdy:

1) wysokość wynagrodzenia zostanie ustalona ponad granicę płacy słusznej, sprawiedliwej, zapewniającej godziwe utrzymanie i przede wszystkim rażąco przewyższającą wkład pracy,

2) nastąpi tuż przed przewidywanym zejściem ryzyka ubezpieczeniowego.

W niniejszej sprawie nie została spełniona żadna z powyższych przesłanek, co na marginesie nie oznacza, że podstawa wymiaru składek na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe deklarowana przez ubezpieczonego podejmującego pozarolniczą działalność gospodarczą nie może być weryfikowana przez organ rentowy (postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 grudnia 2023 r., II USK 239/23, LEX nr 3643795; 19 marca 2024 r., III USK 35/23, Legalis nr 3061180 wraz z rozstrzygnięciem o kosztach).

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanej przesłanki przedsądu Sąd Najwyższy na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. orzekł o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach procesu na podstawie reguły z art. 98 § 1, 99 k.p.c. w związku z art. 398<sup>21</sup> k.p.c.

[SOP]

[f.n]

